

Petőfi-év a Forrásban

Végéhez közeledik a "Petőfi-év". Egyre gyakrabban felmerül az összegezés kérdése. Nem panaszkodhatunk. Van miről számot adni. Az ismertetésre kínálkozó sok lehetőség közül ragadjunk ki egy folyóiratot. Nem egy nagy multra visszatekintő, vezető írakkal, elméleti szakemberekkel dolgozó kiadványt. Egyet az ugynevezett "vidéki" folyóiratok közül, olyant, amely színvonalában feltétlenül méltó a figyelemre, melyet haszonnal forgathat az életünk problémáira fogékony, művészszerető, de nem ritkán a tudományosság igényével fellépő szakember is.

Fiatal lap, 1969-ben indult. Voltak előzményei - legutóbb a Kiskunság - de ezekhez képest nagy minőségi ugrást jelentett. Kéthavonként jelenik meg Kecskeméten. Jelenleg megbízott szerkesztője: Székér Endre. Jellemzi a jó értelemben vett provincialitás. A lapban a szociográfikus jelleg a domináns. Publikálási lehetőséget ad az itt élő művészeknek, kritikusoknak és éles szemmel figyeli nemcsak a hazai irodalmi életet, de a külföldi magyar irodalom eseményeit is.

A most vázoltak többé-kevésbé az évforduló kapcsán megjelent összeállításokra, cikkekre is jellemzők. Az ismertetést elkezdve, ki kell emelnünk a lapnak azt az érdemét, hogy folyóirataink közül egyedül jelentetett meg Petőfi-különszámot, egy teljes kiadást szentelve a költő emlékének. - Helyes talán, ha bemutatásunkat e szám köré csoportosítjuk.^x

Előljáróban le kell szögeznünk: a szám színvonala -- irodalmi életünkben nem kirivó példaként, jellegét tekintve talán érthetően is - egyenetlen.

Ószabó Istvánnak a költőt sirató versével indit. Egy nemzet gyászát tükröző, a fiatal költőért zokogó sirató ének ez. Címe: Sirató kardom gyásza vagy. - Formájában magán viseli az ősi sirató énekek jegyeit. Képalakotásmódja eredeti, sodrásában magával ragadó mű. Itt-ott azonban mintha a költőt is elragadná a szóképek hömpölygése s már-már öncéluvá válik a szavak játéka. Aztán visszafogja a lendületet, majd a sirató énekekre jellemző lüktetéssel újra felcsattan. A vers érdeme még a mesteri rimkezelés.

Az eddigi számokban még egy Petőfit idéző verset találunk. /május-junius/ Tábori Pál fordításában Michael Burnnek a Times Literary Supplement újévi számában megjelent Petőfi Sándor című versét. Érdekes az angol költőnek a versben tükröződő Petőfi képe.

Izgalmas olvasmány Ruffy Péter: Két nap a végtelenben című "irodalmi forgatókönyve". Az írás fő jellemzője: a montázstechnika. Hatvannyolc "képből" áll, melyekben két idősik változtatja egymást. Az egyik az ötvenes években játszódik és egy öreg fotós meg egy irodalomtörténész kutató munkáját mutatja be a Petőfi daguerrotypia keresése közben. A másik képsik Petőfit idézi a kép készülésének idején. A montázsok szorosan kapcsolódnak tehát egymáshoz. Az igazi Petőfi arc és az érte folytatott küzdelem felvillantása hangulatában megkapó. Az erősen filmes eszközökkel dolgozó írás már formai ujszerűségével is számot tart hat az érdeklődésre.

A Forrásban megjelent Petőfi cikkek jelentős része magán

viseli a lírai hangulatu emlékezés jegyeit. A március-áprilisi számban jelent meg Ortutay Gyula Kiskőrösön 1972. december 30-án elmondott emlékbeszéde. Az írás Petőfi időszerűségére hívja fel a figyelmet és az elmúlt évszázad fordításaival szemben az irodalomban továbbélő forradalmár költő alakját idézi.

Gál Farkas Megidézés című hasonló gondolatokat felvető emlékezése, a sorsával szembenező költő utolsó éveit eleveníti meg.

Érthető, ha a lapban előbukkan a költő és a szülőföld kapcsolatának, a szülőhely-vitának kérdése.

Hatvani Dániel, a kitűnő szociográfiai írások szerzője ebben a műfajban közelíti meg a Petőfi kérdést. A másfél század óta alaposan megváltozott Kiskunságot mutatja be. Vall Petőfiről, koráról, de lényegében a mai emberekben, a mai tájban élő Petőfi-arca mutat rá.

F. Tóth Pál az irodalmi életben meg-megújuló "szülőhely-pereket" idézi. Végso döntésre persze nem juthat. Kiemeli Mezősi Károlynak 1960-ban megjelent nagy vitát kavará tanulmányát. /Mezősi Félegyházát tartja a költő valódi szülőhelyének/. Befejezésül Pándi Pál szavait idézi. A végkicsengéssel egyetértünk. A szülőhely-vita sok energiát elfecsérlő kérdése, lényegtelen a költőimű szempontjából. Feleslegesnek mondható, különösen most, mikor még az irodalomtörténetnek oly sok adósága van a költővel szemben.

Sokkal jelentősebb cikk Mezősi Károlynak Az első országos Petőfi ünnepség című posthumus írása. Mezősi a megíratlan Petőfi-kultusz történetéhez járul hozzá egy adalékkal. A sok kulturtörténeti érdekesség mellett az írás komoly helytörténeti jelentőséggel bír. Idézi a kiegyezés korának Félegyházá-

ját, bemutatja az ott megrendezett első nagyszabású Petőfi ünnepek előkészítését, lezajlásának körülményeit. Az érdekes adatokat közlő írás joggal veti föl egy átfogó, Petőfi utóéletét tárgyaló mű szükségességét. - Hasonlóan érdekes adatokat közöl Sütő József Petőfi első szobráról és a Kőhegyi-Vorák szerzőpár Sass Károlyról, Petőfi esküvői tanujáról írott cikke is.

Nagy Czirok László a július-októberi kettős számban, mely a Dunamenti Folklórfesztivál jegyében született, az alföldi ember Petőfi kultuszának dokumentumait mutatja be. /Csokonai és Petőfi emlékek a Kiskunságban/. Az emlékezések Petőfi szülőhelyét jelölik meg, életének egy-egy elképzelt epizódját villantják föl. Izgalmasabb az egy Petőfi népdal folklorisztikai vonatkozásait taglaló írás Sütő József tollából. /"Hortobágyi kocsmárosné, angyalom", január-február/. A szerző nagy filológiai apparátussal kutatja a vers keletkezésének idejét, körülményeit. Hatvány Lajosnak Így élt Petőfi című könyvével száll vitába a vers megírásának idejével kapcsolatban. Érdekesek a Petőfi korának kecskeméti diákéletére vonatkozó dokumentumok s az egy Petőfi vers népdallá válását bemutató fejtegetés.

A Petőfi-szám minden bizonnyal legerősebb oldalát a verselemzések, tanulmányok jelentik.

Fodor András: Petőfi szeme című rövid írása A puszta télen-t boncolgató lírai verselemzés. Barta János a Válasz kedvesem levelére című verset elemzi. Nagy teret szentel a vers fogantatásának körülményeire. A filológiai adatokat jól használja a vers értelmezésénél, elemzésénél. Röviden bemutatja e vers-típus magyar és világirodalmi előzményeit, felhívja a figyelmet a vers formai erejére. Az ugynevezett "hagyományos" verselemzés jó példája ez az írás.

Gyergyai Albert A négyökrös szekér-t veszi bonckés alá. Ő is a szétaprózott statisztikai vizsgálatok helyett, inkább a mű egészét kívánja megragadni. Kiemeli a vers alaphelyzetének realiztikus, megragadó egyszerűségét. Az ellentét szerepének fontosságát huzza alá. A romantikusan, már-már álmvilágba csapó sorokat megakasztó, keményen realiztikus refrénben látja a vers legnagyobb erejét. A szakember figyelmét is lekötő kitűnő elemzés Gyergyaié.

Jól kapcsolódik a fenti elemzési módszerhez Martinkó András tanulmánya. /Az ellentét szerepe Petőfi alkotásmódjában/. A kiváló Petőfi-kutató több verset idézve mutatja be a világirodalomban is szinte egyedülálló, Petőfire jellemző versalkotásmódot. Ez Martinkó megfogalmazásával: "a dialektikus ellentétezés", amely megadja a Petőfi versek "dinamikus kompozícióját". Több ilyen, az egész művön végigvonuló oppozícióra hívja fel a figyelmet. /Tél-, nyár, jelen-mult stb./ Befejezésül a tanulmány rámutat egy ilyen jellegű, a Petőfi életművet átfogó vizsgálat szükségességére.

Ezekhez az írásokhoz kapcsolódva érdemes megemlíteni még Gál István, Hatvany "Igy élt Petőfi"-jének készülése című, az egyéni élmény erejével ható emlékeztetését.

Mint már említettük, a Forrás profiljára jellemző vonás, az erős figyelem a külföldi magyar és a környező, baráti népek irodalma iránt. A Petőfi szám több ilyen megemlékezést is tartalmaz. Ezek közül a romániai magyar irodalomtörténész, Balogh Edgár: Petőfi és Balcescu találkozása című cikkét emeljük ki. Az írás rámutat a két egyéniség eszmei közösségére, a magyar és a román nép történelmének azonos vonásaira, Petőfi és Balcescu alakjának a román nemzet emlékeztetésében való össze-

fonódására.

A környező népek irodalmára figyelőknél érdeklődésre tart-
hat számot, a román Mihai Beniuc és a bolgár költő Evtim Evtimov
emlékezése, - az utóbbi a május-juniusi számban jelent meg -
valamint Gavril Scridon: Petőfi románul című, az eddigi román
fordításokat, tanulmányokat összefoglaló írása.

Végül még két cikket kell megemlítenünk. Vadas Zsuzsa: Pe-
tőfi-szótár készül és Szekér Endre: Petőfi tanítása a gimnázi-
umban című írásait. Az előbbi hangsúlyozza a Gáldi László szer-
kesztette monumentális szótár jelentőségét, használatának szük-
ségességét. Szekér Endre cikke hasznos olvasmány a magyar sza-
kos pedagógusok számára. Az írás tükrözi a felnövő új nemzedék
teljes Petőfi-képéért aggódó tanárember gondolkodásmódját. Jól
felhasználható tanácsokat kapunk Petőfi tanításához, világiro-
dalmi rangjának bemutatásához.

Ennyit a már megjelent "Petőfi-írásokról". Kiadásra vár
még több, Petőfi témájú cikk. Ilyen például Nagy Miklós: Pető-
fi és Jókai, vagy Martinkó András: Petőfi és Karl Beck című í-
rása. Befejezésül el kell mondanunk: a Forrás külső és belső
formája izléses, kézbevétele csábító. A Petőfi-különszám bori-
tóján G. Szabó Béla a költőt ábrázoló fametszetét láthatjuk.
A lapot Goór Imre és Bodor Miklós rajzai, valamint Pásztor Zol-
tán fotói illusztrálják.

Összegezésként megállapíthatjuk: A Forrás, Petőfi szűkebb
pátriájának "irodalmi, művészeti, tudományos" folyóirata méltó-
képpen emlékezett meg az évfordulóról.

J e g y z e t:

x A lapszámot akkor jelöljük meg, ha nem a különszám.